ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Бухоро тумани

2024 йил 12 ноябрь

Бухоро туманлараро иктисодий суди, судья И.Юлдашев раислигида, судья ёрдамчиси А.Абдуллаевнинг котиблигида, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилоят худудий бошқармасининг даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти манфаатида жавобгар "Otabek Ergash Fayz" фермер хўжалигидан асосий қарз ва жарима ундириш тўгрисидаги даъво аризаси асосида кўзгатилган иктисодий ишни даъвогар вакили О.Хидиров (ишончнома асосида), жавобгар рахбари Ў.Бобоев иштирокида суд биносида, очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилоят худудий бошқармаси даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти (матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "Otabek Ergash Fayz" фермер хўжалиги (матнда жавобгар деб юритилади)дан 161.448.340 сўм асосий қарз ва 328.350.702 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъвони қувватлаб, уни тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар вакили даъво аризасидаги қарздорлик суммасини тан олиб, жарима суммасини камайтиришни сўради.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган палата вакили иштирокини таъминламади. Шу сабабли суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 128, 170-моддаларига асосланиб, ишни унинг иштирокисиз кўриб чикишни лозим топади.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, тарафлар вакилларининг тушунтиришларини эшитиб, куйидаги асосларга кўра даъво аризани қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Иш хужжатларидан аникланишича, тарафлар ўртасида 2023 йил 16 январда пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид килиш бўйича 117-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартнома шартларига кўра, "Хўжалик" (жавобгар) "Буюртмачи" (даъвогар)га 2023 йил хосили учун 35 гектар ер майдонидан жами 140.000 кг пахта хом-ашёсини етказиб бериши, "Буюртмачи" эса "Хўжалик"ни пахта хом-ашёсини етиштириш учун зарур микдордаги уруғлик, бўнак (аванс) маблағлари, ёкилғи мойлаш материаллари, минерал ўғит, терим пуллари ва бошқа зарур нарсалар билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлашни ўз зиммасига олган.

Даъвогар шартнома мажбуриятларини бажариб, жавобгарга 2023 йил хосили учун пахта хом-ашёси махсулотини етиштириш учун зарур бўлган жами 559.753.033,2 сўм кийматдаги бўнак (аванс) маблағлари ва

моддий-техника ресурсларини етказиб берган. Жавобгар томонидан шартнома мажбурияти лозим даражада бажарилмаган, яъни даъвогарга жами 20.565 кг пахта хом-ашёси махсулоти кисман етказиб берилган ва ушбу махсулот киймати ва тўланган пул маблағлари бўйича жами 389.304.693 сўм копланган. Шунга кўра тарафлар ўртасида ўзаро-хисоб китоблар натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида 161.448.340 сўм карздорлиги вужудга келган. Даъвогарнинг мазкур карздорликни тўлаб бериш хакида юборилган талабнома хати жавобгар томонидан окибатсиз колдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (матнда ФК деб юритилади) 234-моддаси иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФК 465-моддасига мувофик, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Жавобгарнинг даъвогар олдидаги 161.448.340 сўм қарздорлиги иш ҳужжатларидаги шартнома, ҳисобварақ-фактуралар, банк айланмаси кўчирмаси нусхаси, даъвогар томонидан бир томонлама тасдикланган солиштирма далолатнома, талабнома хати ва бошка далиллар билан ўз тасдиғини топади. Демак, даъвогарнинг асосий қарзни ундириш ҳақидаги талаби асосли ҳисобланади.

Шу сабабли суд даъвогарнинг 161.448.340 сўм асосий қарз ундириш ҳақидаги даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво аризасида жавобгардан шартноманинг 5.2-бандига кўра топширилмаган жами 119.435 кг пахта хом-ашёси маҳсулоти қийматининг 30 фоизи миқдорида 328.350.702 сўм жарима ундиришни сўраган.

Шартноманинг 5.2-бандига кўра, шартномада белгиланган нав, сифат ва микдорда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик" "Буюртмачи"га топширилмаган махсулот кийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлаши белгиланган. Жавобгар томонидан даъвогарга мазкур шартнома бўйича 53.286 кг пахта хом-ашёси топширилмаган ва мазкур холатда жарима суммаси хисоб-китоби бўйича 119.435 х 9164 = 1.094.502.340 х 30% = 328.350.702 сўмни ташкил килади.

Демак, даъвогарнинг жарима ундириш ҳақидаги даъво талаби ҳам асосли ҳисоблнади.

ФКнинг 326-моддасига мувофик, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай

даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий ахволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак. Суд алохида холларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга.

Суд, мазкур ҳолатда тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оҳибатларига номутаносиблигини, жавобгар томонидан шартнома мажбурияти ҳисман бажарилганлиги ва тарафларнинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, даъвонинг жарима ундириш талабини камайтириб ҳисман, яъни 32.835.070 сўмга ҳаноатлантиришни, ҳолган ҳисмини ҳаноатлантиришни рад ҳилишни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи ва олтинчи қисмларига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади. Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бирок унинг микдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Шу сабабли суд иш юзасидан суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни, жавобгар хисобидан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 37.500 сўм почта харажатини ва республика бюджетига 9.795.980,84 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 128, 170, 176-179, 180 ва 186моддаларини кўллаб суд,

карор килди:

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "Otabek Ergash Fayz" фермер хўжалигидан даъвогар "WBM Romitex" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 161.448.340 сўм асосий қарз, 32.835.070 сўм жарима ва олдиндан тўланган 37.500 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар "Otabek Ergash Fayz" фермер хўжалигидан республика бюджетига 9.795.980,84 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Судья

И.Юлдашев